

Innspill til arbeidet med en helhetlig tros- og livssynspolitikk

Tema: Når døden har inntruffet

En framtidig lovgivning som berører død og gravferd bør ivareta både tradisjonell norsk forståelse, og multikulturell tenkning. Lovgivningen bør:

- bygge på en sekulær forståelse av *gravferd, kremasjon og gravlegging*.
- legge til rette for at ulik seremoniell aktivitet (gravferdsriter) kan gjennomføres, og at alle, uavhengig av livssyn, kultur, religion, kan få håndtert levningene av sine avdøde på en god, hygienisk og respektfull måte.

Sammendrag/innhold

1 Det bør bli mer likestilling og åpenhet ved at:

- 1.1 Lovgivningen åpner for større fleksibilitet
- 1.2 Lovgivningen skjelner bedre mellom aske/urne i forhold til kistegrav
- 1.3 Spredning av aske i naturen ikke reguleres ytterligere

2 Forvaltningsnivåene og roller bør forenkles ved at:

- 2.1 Sentral myndighet knyttet til gravferd forenkles
- 2.2 Fylkesmannen blir regional myndighet vedrørende gravferd
- 2.3 Kommunen får ansvar for gravplassene
- 2.4 Gravferdsbyråvirksomheten reguleres
- 2.5 Helsetjenesten/sykepleien får større ansvar ved dødsfall

3 Mer enhetlig økonomi ved at:

- 3.1 Kremasjon og kistegravlegging likestilles
- 3.2 Støtteordningene dekker kun en «teknisk» gravferd eller kremasjon

1 Det bør bli mer likestilling og åpenhet ved at:

1.1 Lovgivningen åpner for større fleksibilitet

I et livssynsåpent samfunn mener vi gravferdsritene ikke skal være et offentlig ansvar.

Tros og livssynspolitikken må ta høyde for at det stadig er en større del av innbyggere ikke er medlemmer i en livssynsorganisasjon. Her må det gis gode rammer for gjennomføring av gravferdsriter.

Gravferdslovgivningen må ikke hindre fleksibilitet for ritene. Selv om det på den ene siden er flere som ikke ønsker seremoni, så er det på andre siden, flere som ønsker å:

- ha seremoni etter kremasjon over en urne
- ha privat seremoni, ikke i regi av en livssynsorganisasjon
- følge kisten til krematoriet
- overvære innsetting av kiste i ovn
- besøke kiste og/eller urne mens den står på krematoriet
- bringe urnen selv til gravsted/askespredning

1.2 Lovgivningen skjeler bedre mellom aske/urne i forhold til kistegrav

På den ene side bør det tilstrebes likestilling mellom kistegravlegging og kremasjon, men det bør av fysiske årsaker gis rom for flere valg ved valg av kremasjon. Disse to veiene bør behandles juridisk noe forskjellig.

En kistegrav bør betraktes som en grav til ett menneske. En urne og urnegrav bør ikke betraktes slik. Fysisk sett er det kun en liten del av den døde kropp igjen etter kremasjon. Siden asken er fysisk ferdig nedbrutt, bør det ikke være krav om gravlegging av denne. En kremasjon gir flere muligheter for håndtering av den avdødes levninger. Ut fra egen kultur, livssyn osv., må *den som sørger for gravferden* selv beslutte hvordan asken skal oppbevares, gravlegges eller håndteres innen gitte rammer. Noen vil fortsatt oppfatte dette som ett menneske, mens andre vil se dette som en relikvie, token e.l.. Dette må lovgivningen åpne for.

Restene etter en kremasjon må kunne bli delt, slik at noe gravlegges på én gravplass, og noe et annet sted. Asken etter to personer må kunne samles i en urne/grav.

I stedet for at det skal være et grunnleggende prinsipp at *ett menneske får én grav*, så bør prinsippet være at *den som sørger for gravferden har rett til å få én grav å gå til*.

1.3 Spredning av aske i naturen ikke reguleres ytterligere

Andel som ønsker spredning av aske i naturen øker. Fylkesmannens frie skjønn bør fortsatt ligge som premiss i behandling av søknad om askespredning, og rammene bør være at askespredning skal:

- skje i respekt for avdøde og i respekt for avdødes vilje
- foregå på en diskret og sømmelig måte og skjermet fra omverdens oppmerksomhet
- foretas slik at asken ikke skal kunne finnes igjen i naturen

Askespredning i naturen bør fortsatt ikke ansees som gravlegging, eller tillegges gravplassforvaltningen, når dette skjer utenfor en regulert gravplass.

2 Forvaltningsnivåene og roller bør forenkles ved at:

2.1 Sentral myndighet knyttet til gravferd forenkles

Lovgivningen knyttet til gravferd bør, av hensyn til den etterlatte, samles i færre departement enn det er i dag¹:

1. Kulturdepartementets ansvar for gravferdslov og forskrift.
2. *Spørsmål om gravferdsstønad tilhører Arbeids- og sosialdepartementet.*
3. *Utgifter til begravellesbyrå er underlagt forbrukerlovgivningen som ligger under Barne- og likestillingsdepartementet.*
4. *Justisdepartementet er ansvarlig for skiftebehandling.*

2.2 Fylkesmannen blir regional myndighet vedrørende gravferd

Vi mener at myndigheten som i dag er lagt til bispedømmerrådet overføres til fylkesmannen. Også andre oppgaver også bør legges hit:

- Godkjenne gravferdsbyråvirksomhet – jfr. 2.4 nedenfor.
- Godkjenne askespredning.
- Bestemme gravlegging der den som sørger for gravferden ikke finnes, jfr. gl. § 9.
- Se til at det er et rimelig antall gravplasser tilgjengelig i fylket tilpasset tros- og livssynssamfunnenes behov.

2.3 Kommunen får ansvar for gravplassene

Med dagens ordning med kirkelig gravplassforvaltning får vi lett en sammenblanding av kirkens og sognets rolle som trossamfunn og som den offentlige livssynsuhengige gravplassforvalter. Dette bør framtidig gravferdslovgivning ta hensyn til, og legge ansvaret over på kommunen.

Hver kommune bør ha tilbud om et livssynsuhengig seremonirom.

Dersom man vil stimulere til flere regionale krematorier, er det viktig at krematoriet ikke må bli en del av én kommunes gravplassforvaltning for å bli godkjent. Og det må fortsatt være mulig at krematorium kan eies og drives av et interkommunalt, kommunalt, religiøst eller privat selskap. Flere må-oppgaver langs gravferden utføres også i dag av private aktører, som for eksempel gravferdsbyrå. Fagområdene er også forskjellig; parkdrift er forskjellig fra et krematoriets prosesseteknikk.

2.4 Gravferdsbyråvirksomheten reguleres

Deler av gravferdsbyråenes oppgaver bør hjemles i lovverket. Det bør etableres en godkjenningsordning av gravferdsbyråenes virksomhet, og at fylkesmannen forvalter denne.

Gravferdsbyråene utøver dels lovregulerte *må-oppgaver* overfor det offentlige på vegne av den som sørger for gravferden: melding om dødsfall, folkeregister, NAV, politi, transport og gravlegging.

Og dels utøves det *kan-oppgaver* knyttet til den enkeltes private religiøse og kulturelle ønsker og behov, ofte knyttet til seremoni (er), markeringer, etc.

¹ Jfr Kulturdepartementets uttalelse til Aftenposten 7/11-16

Byråene gjør en viktig samfunnsoppgave på vegne av fellesskapet. Må-oppgavene nevnt over, bør være tilgjengelig for alle innbyggere. Dersom det ikke er et byrå på stedet må kommunen/helsevesenet kunne tilby en slik tjeneste. Byråvirksomhet bør også inngå i kommunens kriseplaner.

Fortsatt bør byråene være privat organisert, og selge tjenester til den som sørger for gravferden.

2.5 Helsetjenesten/sykepleien får større ansvar ved dødsfall

Idet legen erklærer en person for død, og avsluttes helsevesenets ansvar. Den som sørger for gravferden har ansvar for den avdøde fra nå av.

Lovgivningen bør tydeliggjøre at det ved dødsfall på en helseinstitusjon/sykehus, så plikter sykepleien å tilby bistand med å stelle, legge den avdøde i kiste, og gi god informasjon til pårørende.

Å legge den døde i kiste på institusjon bør normalt utføres av offentlig helsepersonell. Kommunens hjemmesykepleie bør kunne ha denne oppgaven også hvis en person dør i hjemmet. Dette kan sikre at kravene til det som er tillatt å ligge i en kiste blir ivaretatt². Eventuell hjertestimulator bør uansett fjernes av helsepersonell uansett dødssted³.

3 Mer enhetlig økonomi ved at:

3.1 Kremasjon og kistegravlegging likestilles

Lovgivningen bør sikre økonomisk likestilling mellom de to formene; kistegravlegging eller kremasjon, slik at det ikke kan tas avgift for kremasjon

3.2 Støtteordningene dekker kun en «teknisk» gravferd eller kremasjon

For å sikre likestilling mellom livssynene bør støtteordninger og økonomi knyttet til livssynsaktivitet/seremonier tas bort eller kanaliseres gjennom livssynssamfunnene.

En enkel gravferd, uten seremoni(er), må være mulig å gjennomføre kostnadsfritt, uavhengig av om det velges kistegravlegging eller kremasjon. Det offentlige bør finansiere/gi stønad til det aller mest nødvendige og lovpålagte:

- Stønad til transport bør innskrenkes til å gjelde transport av kiste fra dødssted til gravplass, eller transport av kiste til krematorium, og av urne til grav. For å likestille livssynene bør det ikke refunderes for transport knyttet til seremoni(er).
- Anskaffelse/tilvirkning av godkjent kiste, enkleste utforming og eventuelt arbeid med å legge den avdøde i kiste. Jfr. 2.5 ovenfor

Vestfold krematorium IKS 23/2-2017

Ola Asp
Daglig leder

² [Rundskriv P-2/12](#)

³ [Jfr. NOU 2011: 21 Når døden tjener livet.](#)